

# LIBERTATEA CREAȚIEI ȘTIINȚIFICE ȘI ASIGURAREA INTERESULUI PUBLIC ÎN ACTIVITATEA SISTEMULUI NAȚIONAL DE CERCETARE-DEZVOLTARE

Doctor habilitat în drept, conferențiar cercetător **Victor BALMUȘ**  
Institutul de Cercetări Juridice și Politice al AȘM

## FREEDOM OF SCIENTIFIC CREATION, ENSURING PUBLIC INTEREST IN THE ACTIVITY OF THE NATIONAL RESEARCH AND DEVELOPMENT SYSTEM

**Summary.** Freedom of scientific creation – a fundamental right that can be guaranteed by the state only through a consensual legal framework that presumes the autonomy and independence of authors of intellectual property. At the same time, ensuring the public interest in the research, development process and effective management of public money objects of intellectual property created in scientific research frame and financed from the state budget imply the presence of administrative mechanisms and instruments, financially appropriate. The author proposes adjusting the legal consensual regime of research and development domain management in the Republic of Moldova to the rigors of the European Research Area by restructuring the organization and functioning mechanisms of the national R & D system and developing the institutional framework in the field.

**Keywords:** freedom of scientific creation, autonomy, intellectual property, public interest, national R & D system, legal consensual regime.

**Rezumat.** Libertatea creației științifice constituie un drept fundamental care poate fi garantat de stat doar printr-un cadru normativ consensual, care prezumă autonomia și independența autorilor proprietății intelectuale. În același timp, asigurarea interesului public în procesul cercetării-dezvoltării și gestionarea eficientă a banilor publici, a obiectelor proprietății intelectuale, create în cadrul cercetării științifice finanțate de la bugetul de stat presupun prezența unor mecanisme și instrumente administrative, financiare corespunzătoare. Autorul propune ajustarea regimului juridic consensual de administrare a domeniului de cercetare-dezvoltare din Republica Moldova la rigorile Spațiului European de Cercetare, prin restructurarea mecanismelor de organizare și funcționare a sistemului național de cercetare-dezvoltare și dezvoltarea cadrului instituțional din domeniu.

**Cuvinte-cheie:** libertatea creației științifice, autonomie, proprietate intelectuală, interes public, sistemul național de cercetare-dezvoltare, cadru normativ consensual.

Declarația Universală a Drepturilor Omului prevede că „orice persoană are dreptul să participe ... la progresul științific și beneficiile sale, ... are dreptul la protecția intereselor morale și materiale care decurg din orice operă științifică, literară sau artistică al cărei autor este” [1, p. 11, art. 27].

Pactul internațional cu privire la drepturile economice, sociale și culturale recunoaște dreptul fiecăruia: „de a beneficia de progresul științific și de aplicațiile sale, precum și protecția intereselor morale și materiale decurgând din orice producție științifică, literară sau artistică al cărei autor este, iar măsurile pe care statele părți la prezentul Pact le vor lua pentru a asigura deplina exercitare a acestui drept trebuie să cuprindă măsurile necesare pentru a asigura menținerea, dezvoltarea și difuzarea științei și culturii. Statele părți ... se angajează să respecte libertatea indispensabilă cercetării științifice și activităților creatoare” [2, p.18, art. 15].

După cum au subliniat statele părți la Carta de la Paris pentru o Noua Europă 1990, „cooperarea științei

și tehnologiei în domeniul economic constituie, în prezent, unul din pilonii importanți ai CSCE”, „legătura dintre respectarea și promovarea drepturilor omului și a libertăților fundamentale și progresul științific”, „cooperarea în domeniul științei și tehnologiei va juca un rol fundamental în dezvoltarea economico-socială”, „ea va trebui orientată către o distribuție mai largă a informațiilor și cunoștințelor științifice și tehnice pertinente”; au fost încurajate statele participante „să conlucreze pentru dezvoltarea potențialului uman și a spiritului de liberă inițiativă” [3, p. 304].

Pornind de la dezideratele enunțate și importanța domeniului respectiv, legiuitorul a avut grijă să consacre în Legea fundamentală principiile consfințite în actele normative internaționale.

Constituția Republicii Moldova stipulează că „Libertatea creației artistice și științifice este garantată. Dreptul cetățenilor la proprietatea intelectuală, interesele lor materiale și morale ce apar în legătură cu diverse genuri de creație intelectuală sunt apărute de lege. Statul contribuie la păstrarea, la dezvoltarea și la

propagarea realizărilor culturii și științei naționale și mondiale” [4, art. 33, art. 126 alin. (2) lit. d)].

În același timp, probabil, din ambiția Agenției pentru Protecția Proprietății Intelectuale, legiuitorul a expus într-o variantă nefirească dispoziția similară din Legea cu privire la Agenția de Stat pentru Proprietatea Intelectuală nr. 114 din 03.07.2014: „Statul garantează dreptul cetățenilor la proprietate intelectuală, libertatea creației artistice și științifice, precum și apărarea, în baza legii, a intereselor lor economice și personale ce apar în legătură cu practicarea diverselor genuri de creații intelectuale” [5, art. 2 alin. (1)]. Nefirească, deoarece, în opinia noastră, dar și potrivit Constituției, „dreptul cetățenilor la proprietate intelectuală” derivă de la dreptul fundamental la libertatea creației artistice și științifice.

Dacă conștientizăm spiritul principiilor de drept internațional, dispozițiilor constituționale și documentelor de politici menționate, constatăm că cercetarea științifică este o prioritară universală, europeană și națională, care contribuie la dezvoltarea economiei Republicii Moldova – „economie de piață, de orientare socială, bazată pe proprietatea privată și pe proprietatea publică, antrenate în concurență liberă” [4, art. 126 alin. (1)] și credem că dintre principiile reformării cercetării-dezvoltării și administrării științei, legislatorul a mizat pe reglementarea prin acte normative consensuale a relațiilor între comunitatea științifică și stat, asigurând prin cadrul normativ democratizarea administrării și introducerea elementelor noi de auto-organizare și autoadministrare.

Din păcate, reformele sociale, politice și economice din anii '90 ai secolului trecut au afectat domeniul științei – unul dintre fundamentele sferei sociale. Schimbările democratice din acea perioadă trebuiau să ofere mai multe oportunități, deoarece „știința este copilul democrației”, iar „democrația este, în primul rând și în al doilea rând, atmosfera în care fiecare om de știință are posibilitatea de a trăi și de a lucra în mod normal” [6]. Însă din cauza neadaptării regimului juridic de administrare a sferei științei și inovării la rigurile tranziției, nu au fost asigurate condițiile necesare dezvoltării științei.

În aceste circumstanțe, potrivit principiilor constituționale menționate și principiilor reformării cercetării-dezvoltării, consacrate în Concepția asupra reformei sferei cercetare-dezvoltare, a devenit iminentă adoptarea Codului cu privire la știință și inovare al Republicii Moldova la 15 iulie 2004 (Codul). Codul stipulează „susținerea cercetării-dezvoltării, stimularea unui climat inovațional stabil ca prioritate strategică în dezvoltarea social-economică a Republicii Moldova”, precum și promovarea politicii de stat în

sfera științei și inovării conform următoarelor principii fundamentale: „a) afirmarea științei și inovării ca bază a dezvoltării social-economice a Republicii Moldova; b) organizarea activității pe direcțiile strategice de dezvoltare a sferei științei și inovării în funcție de prioritățile social-economice, culturale și educaționale ale țării și de tendințele dezvoltării științei mondiale; c) caracterul rațional al integrării sferei științei și inovării naționale în circuitul internațional și regional pe principiile cooperării și specializării; d) concentrarea mijloacelor alocate de stat și a altor mijloace pe direcțiile strategice ale sferei științei și inovării; e) racordarea activităților în sfera științei și inovării la necesitățile social-economice, culturale și educaționale ale societății; f) evaluarea și selectarea prin concurs a programelor de stat și a proiectelor în sfera științei și inovării ...; l) asigurarea transparenței în realizarea politicii de stat în sfera științei și inovării; m) acordarea dreptului la risc motivat în activitatea din sfera științei și inovării” [7, art. 55 alin. (1), art. 57].

Realmente, în pofida faptului că „politica de stat în sfera științei și inovării se realizează de comunitatea științifică în persoana Academiei de Științe”, care este „consultantul științific al autorităților publice ale Republicii Moldova” [7, art. 55 alin. (6), art. 71 alin. (1)], comunității științifice i se induce ideea că în condițiile austerității bugetului, rolul științei ar trebui să fie redus la dezvoltarea economiei în baza tehnologiilor high-tech și elaborarea produselor scientointensive. Însă bunele practici europene și internaționale demonstrează că știința trebuie să fie antrenată nu doar în promovarea și realizarea sarcinilor economice, dar, de asemenea, și în cele mai importante probleme politice, sociale și culturale ale statului. În opinia noastră, pentru a deveni forță motrice a dezvoltării sociale, știința trebuie să se implice plenar în identificarea și examinarea politicilor de dezvoltare a societății în întregime.

Anume astfel se procedează în cadrul elaborării documentelor de politici în statele Uniunii Europene. Prima dintre prioritățile pe care se axează Strategia Europa 2020 este creșterea inteligentă – dezvoltarea unei economii bazate pe cunoaștere și inovare, iar atingerea unui nivel al investițiilor publice și private în cercetare și dezvoltare de 3% din PIB-ul UE pentru cercetare și dezvoltare este cel de al doilea printre cele cinci obiective majore stabilite pentru a măsura progresele realizate în îndeplinirea Strategiei 2020 la nivelul UE [8].

Aceste obiective se regăsesc și în alte izvoare de drept și documente de politici. Astfel, Concepția asupra reformei sferei cercetare-dezvoltare declară că „dezvoltarea durabilă a Republicii Moldova ca stat

suveran este posibilă doar pe un fundament științific și inovațional avansat (...) ridică sfera cercetare-dezvoltare la rangul de prioritate națională”, stipulează scopul strategic al reformei acestei sfere – „formarea, între cercetători și stat, a unor noi relații, care să corespundă condițiilor economiei de piață și să asigure un potențial științific și inovațional capabil să impulsioneze dezvoltarea stabilă a țării, competitivitatea ei economică” [9, Anexă, cap. II alin. 1, 2].

La nivel național, Strategia națională de dezvoltare „Moldova 2012-2020” stipulează ca priorități: „Promovarea societății bazate pe cunoștințe, inclusiv prin fortificarea activităților de cercetare și de dezvoltare, inovarea și transferul tehnologic orientate spre eficiență și competitivitate” și „Reformarea sistemului de cercetare și inovare prin demonopolizarea finanțării acestuia, prin aplicarea unor reguli coerente și relevante de susținere a excelenței în educație și în știință...” [10].

Cu toate acestea, în dorința generală de soluții simple (care domină, de obicei, pe timp de criză), în cele mai multe cazuri, prin știință se subînțelege tehnologia sau aplicarea cunoștințelor științifice în formă de noi produse sau procese. Pe de o parte, aceasta restrânge problema, deoarece tehnologia este doar o verigă a sistemului tehnico-științific integrat al țării. În același timp, semnifică transferul problemei într-o zonă care se află preponderent în afara științei. Transformarea cunoștințelor în tehnologie și implementarea lor în producție reprezintă procese condiționate de situația economică generală. Lipsa cererii de tehnologii noi în cadrul relațiilor de piață este un factor fundamental, care nu poate fi compensat prin soluții ingenioase, în cadrul politicii științifice [11, p. 38].

Sunt perfect valabile pentru situația din Republica Moldova raționamentele prof. A. Pisoschi și prof. E. M. Dobrescu, care consideră că „cercetarea științifică și inovarea ar trebui să constituie puncte nodale ale oricărui program guvernamental național, indiferent de culoarea politică a acestuia. Programul guvernamental trebuie să stabilească un echilibru între prioritățile stabilite de actorii din sistem și cele definite de către guvern, echilibru azi puternic deplasat către interesele actorilor. Se impune o coordonare mai bună a cercetării la nivel guvernamental prin folosirea tuturor nivelelor de administrație, prin orientarea mai accentuată a politicilor către o planificare strategică și prin monitorizarea instituțiilor publice de cercetare și a programelor de C-D și I.” [12, p. 157].

Pentru asigurarea cadrului normativ adecvat al științei și inovării, după implementarea Codului cu privire la știință și inovare al Republicii Moldova nr. 259 din 15.07.2004 au fost adoptate (emise): 28 de legi, două hotărâri ale Parlamentului, 16 decrete ale

Președintelui Republicii Moldova, 125 de hotărâri ale Guvernului (21 abrogate), 1 950 de hotărâri ale CSȘDT al Academiei de Științe și 61 de hotărâri ale Asambleei Academiei de Științe [13].

În pofida acestui fapt, atestăm mai multe probleme restante în reglementarea juridică a administrării și autoadministrării sferei științei și inovării ce țin de: separarea atribuțiilor de elaborare a politicilor de cele de administrare și de efectuare a cercetărilor științifice; organizarea și efectuarea expertizei științifice; finanțarea sferei științei și inovării; statutul juridic al organizațiilor de drept public din sfera științei și inovării; natura juridică a contractelor normative; particularitățile și extinderea autoadministrării sferei științei și inovării etc. În virtutea principiului echității și tratamentului egal, toate entitățile juridice și persoanele fizice, care au calitatea de subiecți ai sferei științei și inovării, indiferent de forma juridică de organizare, trebuie să beneficieze de drepturi și obligații egale cu cele ale organizațiilor de drept public din sfera științei și inovării.

Dezvoltarea sistemului național de cercetare-dezvoltare a impulsionat-o suplimentar Strategia de cercetare-dezvoltare a Republicii Moldova până în 2020, în care se stipulează: „Principiul autonomiei este unul determinant pentru o comunitate științifică. Libertatea creației și a cercetării științifice implică acordarea dreptului de autoadministrare a comunității, în același timp păstrându-se principiul responsabilității față de societate în soluționarea problemelor cu care se confruntă aceasta” [14, pct. 46].

În conformitate cu Strategia de cercetare-dezvoltare a Republicii Moldova până în 2020, „Reformele guvernării domeniului cercetării-dezvoltării vor fi orientate spre soluționarea problemelor existente, inclusiv eficientizarea managementului, îmbunătățirea metodelor și instrumentelor de finanțare, orientându-le spre stimularea performanțelor în cercetare; eficientizarea proceselor de raportare și minimizarea birocrației din sistem; regândirea și reconstruirea sistemului de evaluare a proiectelor și rezultatelor cercetării în general. Un scop aparte este crearea condițiilor egale de participare a entităților private alături de cele publice la cercetare, beneficiind de fondurile destinate în aceste scopuri” [14, pct. 45].

Astfel, de rând cu circumstanțele menționate, asocierea la Uniunea Europeană și adoptarea subită a Codului educației al Republicii Moldova au condiționat amendarea Codului cu privire la știință și inovare al Republicii Moldova, lege organică specială care „reglementează raporturile juridice ce țin de elaborarea și promovarea politicii de stat în sfera științei și inovării, de activitatea de cercetare științifică, inovare și trans-

fer tehnologic, de informațiile științifico-tehnologice, de acreditarea organizațiilor în sfera științei și inovării, de atestarea cadrelor științifice și științifico-didactice de înaltă calificare, de protecția proprietății intelectuale, de statutul juridic al subiectelor din sfera științei și inovării” [7, art. 1].

Academia de Științe a Moldovei a întreprins măsuri pentru evitarea unor coliziuni de ordin juridic în procesul de elaborare a Codului educației prin sincronizarea lui cu procesul de actualizare a Codului cu privire la știință și inovare al Republicii Moldova, însă la 21.05.2010, prin Declarația Consiliului Rectorilor din Republica Moldova, toate propunerile Academiei de Științe a Moldovei au fost dezaprobat [15].

La 4 mai 2011 a fost convocată Adunarea Generală a membrilor titulari și membrilor corespondenți ai Academiei de Științe a Moldovei, la care au participat directorii institutelor din sfera științei și inovării ale AȘM, precum și rectorii instituțiilor de învățământ superior. În cadrul dezbaterilor asupra proiectului Codului educației acad. Gheorghe Duca, președintele AȘM, a menționat: „Comunitatea științifică salută și susține eforturile Ministerului Educației orientate spre reformarea sistemului național de educație, dar consideră, totodată, că această reformă trebuie să fie una rațională, una bine gândită și coordonată sub toate aspectele, nu cu prețul paralizării altui sistem strategic de dezvoltare a Republicii Moldova, precum este sistemul de cercetare-inovare, reglementat de o lege deja existentă – Codul cu privire la știință și inovare” [16].

În cadrul ședințelor comune ale reprezentanților conducerii Ministerului Educației, Academiei de Științe a Moldovei, Consiliului Național pentru Acreditare și Atestare și Consiliului Rectorilor din Republica Moldova, prin consens, s-au delimitat competențele autorităților în cauză, stabilite în proiectul Codului educației și în proiectul de Lege pentru modificarea și completarea Codului cu privire la știință și inovare al Republicii Moldova.

În pofida acestui fapt și a consultărilor directe dintre specialiștii Ministerului Educației, Cancelariei de Stat, Academiei de Științe a Moldovei, Consiliului Național pentru Acreditare și Atestare și experții europeni, Codul educației al Republicii Moldova a fost adoptat într-o variantă care conține unele incoerențe. Astfel, deși articolul 76 din Codul educației stipulează în alineatul (2) că „Învățământul superior este structurat pe trei cicluri”, în alineatul (3) stabilește altceva. Aflăm că „În cadrul studiilor superioare de doctorat și postdoctorat se realizează activități de cercetare, dezvoltare și inovare” [19, art. 76]. Deci, există ciclul IV al studiilor superioare – postdoctoratul!

Deși articolul 94 „Ciclul III – studii superioare de doctorat” este consacrat programelor de studii superioare de doctorat, din alineatul (16) aflăm că „Regulamentul de organizare și desfășurare a programelor de doctorat și de postdoctorat este elaborat de Ministerul Educației și aprobat de Guvern” [17, art. 94 alin. (16)].

Astfel, Codul educației stabilește nu numai „cadrul juridic al raporturilor privind proiectarea, organizarea, funcționarea și dezvoltarea sistemului de educație din Republica Moldova” [17, art. 1], ci și programele de postdoctorat care „se organizează în scopul realizării de cercetări științifice fundamentale și aplicative avansate” [17, art. 95 alin. (1)], dar nu fac parte din structura generală a învățământului superior [17, art. 76]. Deci, Ministerul Educației, a cărui misiune rezidă în „elaborarea și promovarea politicii de stat în domeniul educației, racordate la tendințele internaționale de dezvoltare social-economică, determinarea orientărilor strategice de dezvoltare, modernizare continuă și integrare a sistemului educațional din Republica Moldova în sistemul european al învățământului, formarea profesională și asigurarea accesului la educație și la realizările științifice pentru toți cetățenii Republicii Moldova pe parcursul întregii vieți” [18, pct. 6], prin normele incoerente ale Codului educației intervine nelegitim în domeniul de reglementare al autorităților grevate cu competențe în domeniul cercetării-dezvoltării (actualmente – Academia de Științe a Moldovei și Consiliul Național pentru Acreditare și Atestare, iar potrivit proiectului de lege pentru modificarea și completarea Codului cu privire la știință și inovare al Republicii Moldova – Agenția Națională pentru Cercetare-Dezvoltare).

Codul educației al Republicii Moldova prevede expres că Guvernul „în termen de o lună de la intrarea în vigoare a prezentului cod, va elabora și va prezenta Parlamentului proiectul de lege pentru modificarea și completarea Codului cu privire la știință și inovare al Republicii Moldova nr. 259-XV din 15 iulie 2004, în vederea asigurării activității de cercetare în învățământul superior...” [17, art. 157 lit. a)].

În scopul executării prevederilor legale menționate supra și în contextul Acordului de asociere între Republica Moldova, pe de o parte, și Uniunea Europeană și Comunitatea Europeană a Energiei Atomice și statele membre ale acestora, pe de altă parte, din 27.06.2014 [19, art. 127-129], Academia de Științe a Moldovei a elaborat și prezentat pentru avizare proiectul de lege pentru modificarea și completarea Codului cu privire la știință și inovare al Republicii Moldova. Potrivit proiectului menționat, esența reformei sistemului național de cercetare-dezvoltare rezidă în ajustarea regimului juridic consensual de administrare a dome-

niului de cercetare-dezvoltare din Republica Moldova la rigorile Spațiului European de Cercetare, prin:

1. Restructurarea mecanismelor de organizare și funcționare a sistemului de cercetare-dezvoltare;
2. Dezvoltarea cadrului instituțional al domeniului de cercetare-dezvoltare.

**Restructurarea mecanismelor de organizare și funcționare a sistemului național de cercetare-dezvoltare include:**

**1) elaborarea Programului Național de Cercetare-Dezvoltare** (Program) – instrument administrativ principal prin care se implementează politica de stat în domeniul cercetării-dezvoltării. Programul este elaborat de Agenția Națională pentru Cercetare-Dezvoltare în parteneriat cu Academia de Științe și aprobat de Guvern pe un termen de cel puțin 4 ani. Programul poate fi revizuit anual la inițiativa Guvernului, Agenției Naționale pentru Cercetare-Dezvoltare și Academiei de Științe.

**2) excluderea procedurii acreditării, criteriilor, cerințelor prevăzute de Codul cu privire la știință și inovare al Republicii Moldova** pentru asigurarea accesului liber al tuturor entităților la concursurile programelor/proiectelor de cercetare-dezvoltare finanțate de la buget.

**3) instituirea finanțării instituționale** acordate de către fondator conform metodologiei aprobate de Guvern, în volum necesar pentru cheltuielile de bază aferente activității de cercetare-dezvoltare a organizației de drept public din sfera științei și inovării: regie, salarizare a unui număr determinat de cercetători științifici, a personalului auxiliar, a personalului de conducere al organizației și al subdiviziunilor ei. La constituirea organizațiilor de drept public din sfera științei și inovării de către fondator, finanțarea instituțională se acordă pe un termen de 2 ani, după prezentarea și aprobarea de către fondator a unui program de cercetare care se încadrează în prioritățile strategice stabilite în Programul Național de Cercetare-Dezvoltare.

**4) gestionarea eficientă a banilor publici alocați prin finanțarea instituțională** se asigură datorită:

- a) evaluării performanței – proces de evaluare a activității organizațiilor din sfera științei și inovării, organizat din inițiativa proprie sau de către Consiliul Național pentru Evaluare, Certificare și Atestare, efectuat de evaluatori naționali sau internaționali conform Metodologiei de evaluare a performanței organizațiilor din sfera științei și inovării aprobate de Guvern;
- b) certificării performanței – proces prin care Consiliul Național pentru Evaluare, Certificare și Atestare certifică competența organizației din sfera științei și inovării, a personalului ei, de a desfășura activități specifice profilului lor, în conformitate cu Metodo-

logia privind certificarea performanței organizațiilor din sfera științei și inovării, aprobată de Guvern.

**5) asigurarea accesibilității funcțiilor științifice** prin excluderea vechimii în muncă pentru funcția de cercetător științific și micșorarea acesteia până la trei ani – pentru funcția de cercetător științific superior (practic fiecare doctorand după susținerea tezei dispune de o vechime în muncă de cel puțin 3 sau 4 ani).

**Dezvoltarea cadrului instituțional în sfera științei și inovării presupune:**

**1) crearea Agenției Naționale pentru Cercetare-Dezvoltare și delegarea atribuțiilor Guvernului în domeniul cercetare-dezvoltare** – autoritatea administrativă centrală, autonomă, responsabilă de elaborarea și realizarea politicilor în domeniul cercetării-dezvoltării. Este personalitate juridică de drept public și funcționează în baza regulamentului aprobat de Guvern. Din structură fac parte Centrul de finanțare a proiectelor de cercetare-dezvoltare, Consiliul de evaluare și expertiză a proiectelor, Fondul de Cercetare-Dezvoltare, precum și alte subdiviziuni în limita fondului de salarii aprobat. Activitatea curentă a Agenției Naționale pentru Cercetare-Dezvoltare este condusă de directorul general al Agenției Naționale pentru Cercetare-Dezvoltare numit în funcție de Guvern pe un termen de 4 ani, la propunerea Academiei de Științe.

*Principalele atribuții ale Agenției Naționale pentru Cercetare-Dezvoltare:*

- a) elaborează și realizează politicile în domeniul cercetării-dezvoltării;
- b) distribuie alocațiile bugetare pentru proiectele de cercetare-dezvoltare, exclusiv pe bază de concurs, conform Programului Național de Cercetare-Dezvoltare;
- c) elaborează Programul Național de Cercetare-Dezvoltare în parteneriat cu Academia de Științe pe un termen de cel puțin 4 ani și îl prezintă Guvernului spre aprobare;

**2) reorganizarea Agenției pentru Inovare și Transfer Tehnologic** – instituție publică, care realizează politica de stat în domeniul inovare și transfer tehnologic se reorganizează în instituție publică, fondată de Guvern pentru implementarea politicilor inovaționale, asigurarea finanțării de la bugetul de stat a proiectelor de inovare și transfer tehnologic.

**3) crearea Consiliului Național pentru Cercetare-Dezvoltare** – organ consultativ al Prim-ministrului, fără personalitate juridică, cu următoarele atribuții principale:

- a) examinează în consens proiectele de politici în domeniul cercetării-dezvoltării propuse de Agenția Națională pentru Cercetare-Dezvoltare, Academia de Științe a Moldovei, le recomandă Guvernului și propu-

ne volumul mijloacelor financiare bugetare necesare pentru realizarea lor;

b) asigură comunicarea și cooperarea dintre principalii factori implicați în elaborarea și implementarea politicilor în domeniul cercetării-dezvoltării la nivel guvernamental, ai antreprenoriatului și ai comunității științifice;

c) organizează anual selectarea candidaților, evaluarea și pregătirea propunerilor în vederea decernării Premiului național în domeniul științei, tehnologiilor, culturii, artei și sportului.

Consiliul Național pentru Cercetare-Dezvoltare include în componența sa în calitate de:

a) președinte al Consiliului Național pentru Cercetare-Dezvoltare – Prim-ministrul Republicii Moldova;

b) vicepreședinți ai Consiliului Național pentru Cercetare-Dezvoltare din oficiu: viceprim-ministrul, președintele Academiei de Științe și președintele Consiliului Rectorilor;

c) membri ai Consiliului Național pentru Cercetare-Dezvoltare:

- reprezentanții Guvernului: ministrul economiei; ministrul finanțelor, ministrul educației, ministrul agriculturii și industriei alimentare, ministrul sănătății, ministrul culturii;

- reprezentanții mediului academic – coordonatorii secțiilor de științe ale Academiei de Științe

- reprezentant al antreprenoriatului – președintele Camerei de Comerț și Industrie;

- reprezentant al oamenilor de cultură – președintele Asociației Uniunilor de Creație;

- directorul centrului de cercetare-dezvoltare din UTA Găgăuzia.

4) **reorganizarea Consiliului Național pentru Acreditare și Atestare în Consiliul Național pentru Evaluare și Atestare** – autoritate administrativă autonomă în domeniul evaluării performanței și certificării organizațiilor din sfera științei și inovării, precum și a atestării cadrelor științifice de calificare superioară.

5) **reorganizarea Academiei de Științe a Moldovei** – instituție publică autonomă, de interes național în domeniul cercetării-dezvoltării – cel mai înalt for științific al Republicii Moldova, coordonator al cercetărilor științifice fundamentale și consultant științific al autorităților publice.

6) **reconstituirea:**

a) Adunării generale a Academiei de Științe a Moldovei – organ reprezentativ suprem al Academiei de Științe, care include membrii secțiilor de științe;

b) Prezidiului Academiei de Științe a Moldovei – organ executiv al Academiei de Științe a Moldovei, care activează în baza unui regulament aprobat de Adunarea generală a Academiei de Științe a Moldovei.

c) structurilor de administrare și autoadministrare ale Academiei de Științe a Moldovei și ale institutelor de cercetare-dezvoltare subordonate ei și prevăzute în statutele entităților menționate (Figura 1).

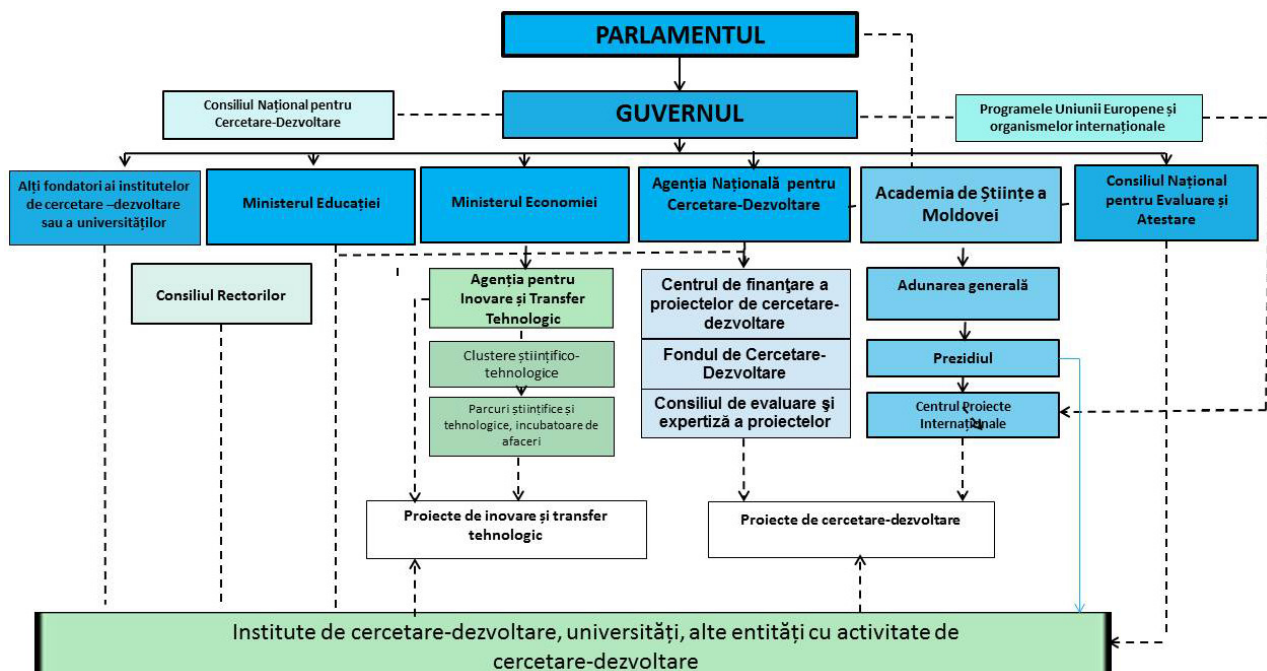


Figura 1. Structurile de administrare și autoadministrare ale Academiei de Științe a Moldovei și ale institutelor de cercetare-dezvoltare subordonate ei și prevăzute în statutele entităților menționate.

Cu toate că articolul 157 lit. a) din Codul educației al Republicii Moldova prevede expres că Guvernul „în termen de 24 de luni de la data intrării în vigoare a prezentului cod: – va elabora și prezenta Parlamentului propuneri privind aducerea legislației în vigoare în concordanță cu prezentul cod; – va aduce actele sale normative în concordanță cu prezentul cod și va asigura elaborarea actelor normative necesare pentru punerea în aplicare a acestuia”, Guvernul a aprobat Regulamentul privind organizarea studiilor superioare de doctorat, ciclul III [20], elaborat de Ministerul Educației, abrogând Regulamentul privind organizarea și desfășurarea doctoratului și postdoctoratului” [21], deși aceasta trebuia să se producă după adoptarea proiectului de lege pentru modificarea și completarea Codului cu privire la știință și inovare al Republicii Moldova.

Intrarea în vigoare, la 26 decembrie 2014, a Regulamentului privind organizarea studiilor superioare de doctorat, ciclul III, care contravine unei legi organice speciale (Codului cu privire la știință și inovare al Republicii Moldova), a blocat procesul de studii doctorale, deoarece, deocamdată, nu au fost create școlile doctorale, iar regulamentul în cauză nu stabilește procedurile: de examinare a tezelor de doctorat și postdoctorat până la susținerea publică în comisii pentru susținerea publică a tezelor de doctorat; de abilitare a cadrelor științifice și științifico-didactice cu dreptul de conducător de doctorat etc.

În același timp, Consiliul Național pentru Acreditare și Atestare funcționează conform prevederilor Codului cu privire la știință și inovare al Republicii

Moldova și ale actelor normative adoptate de Comisia de Acreditare și de Comisia de Atestare până la adoptarea proiectului de lege pentru modificarea și completarea Codului cu privire la știință și inovare al Republicii Moldova.

În scopul restabilirii principiului supremației legii și deblocării procesului de studii superioare de doctorat, ciclul III, propunem:

1) soluționarea incoerențelor prin amendarea Codului educației al Republicii Moldova și adoptarea până în iulie curent a proiectului de lege pentru modificarea și completarea Codului cu privire la știință și inovare al Republicii Moldova pentru asigurarea normativă a procesului de studii doctorale în anul 2015 – 2016;

2) aplicarea dispozițiilor Codului cu privire la știință și inovare al Republicii Moldova, Hotărârii Guvernului nr. 173 din 18 februarie 2008 și ale actelor normative ale Consiliului Național pentru Acreditare și Atestare pentru studenții-doctoranzi înmatriculați până la intrarea în vigoare a Codului educației;

3) revizuirea și amendarea Regulamentului privind organizarea studiilor superioare de doctorat, ciclul III, în corespundere cu prevederile revizuite ale Codului educației al Republicii Moldova și Codului cu privire la știință și inovare al Republicii Moldova;

4) constituirea instituțiilor publice autonome în sfera științei și inovării prin modificarea și completarea Codului civil al RM nr. 1107-XV din 6 iunie 2002;

5) abrogarea Regulamentului privind organizarea și desfășurarea doctoratului și postdoctoratului, aprobat prin Hotărârea Guvernului nr. 173 din 18.02.2008.

## BIBLIOGRAFIE

1. Declarația universală a drepturilor omului din 10.12.1948. În: Ediția oficială Tratat internațional, 1998, vol. 1, p.11, art. 27.
2. Pactul internațional cu privire la drepturile economice, sociale și culturale din 16.12.1966. În: Ediția oficială Tratat internațional, 1998, vol. 1.
3. Carta de la Paris pentru o nouă Europă din 21.11.1990. În: Ediția oficială Tratat internațional, 1998, vol. 1.
4. Constituția Republicii Moldova, adoptată la 29.07.94. În: Monitorul Oficial nr. 1 din 12.08.1994.
5. Legea nr. 114 cu privire la Agenția de Stat pentru Proprietatea Intelectuală din 03.07.2014. În: Monitorul Oficial al Republicii Moldova, nr. 282-289, art. nr. 600.
6. Борщев В. Б., Шрейдер Ж. А. Нужно ли управлять наукой? [online] [http://www.polit.ru/science/2008/09/04/borshev\\_schreider.html](http://www.polit.ru/science/2008/09/04/borshev_schreider.html) (accesat la 04.09.2008).
7. Codul cu privire la știință și inovare al Republicii Moldova nr. 259 din 15.07.2004. În: Monitorul Oficial nr. 125-129/663 din 30.07.2004.

8. Europa 2020. Priorități. [online] [http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=COM:2010:2020:FIN:RO:PDF; http://ec.europa.eu/europe2020/reaching-the-goals/targets/index\\_ro.htm](http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=COM:2010:2020:FIN:RO:PDF; http://ec.europa.eu/europe2020/reaching-the-goals/targets/index_ro.htm) (accesat la 09.04. 2012).

9. Hotărârea Parlamentului cu privire la aprobarea Concepției asupra reformei sferei cercetare-dezvoltare nr. 115 din 29.07.98. În: Monitorul Oficial 81-83/549 din 03.09.1998.

10. Legea pentru aprobarea Strategiei naționale de dezvoltare „Moldova 2020” nr. 166 din 11.07.2012. În: Monitorul Oficial 245-247/791 din 30.11.2012.

11. Кара-Мурза С. Г. Социальные функции науки в условиях кризиса. В: Науковедение, 2000, № 2, [online], <http://vivovoco.rsl.ru/VV/PAPERS/ECCE/KARAM.HTM>, (accesat la 07.10.10).

12. Pisoschi A., Dobrescu E. M. Revizuirea Strategiei de la Lisabona și cercetarea științifică. În: Revista de Politică Științei și Scientometrie, 2006, nr. 3, p. 150-159.

13. Baza de date MoldLex [online] [www.lex.md](http://www.lex.md) (accesat la 09.04. 2013).

14. Hotărârea Guvernului nr. 920 din 07.11.2014 cu

privire la aprobarea Strategiei de cercetare-dezvoltare a Republicii Moldova până în 2020. În: Monitorul Oficial, nr. 386-396/1099 din 26.12.2014, pct. 46.

15. Balmuș V. Procesul de elaborare a Codului educației trebuie sincronizat cu cel de actualizare a Codului cu privire la știință și inovare (II) [online] <http://www.literaturasiarta.md/pressview.php?l=ro&idc=3&id=1955&zidc=1> (accesat la 12.02.2015); Declarația Consiliului Rectorilor din Republica Moldova [online] <http://www.literaturasiarta.md/press.php?l=ro&idc=218&idc1=280&id=1966> (accesat la 23.03.2015).

16. AȘM pledează pentru reforme raționale în educație și cercetare [online] <http://www.timpul.md/articol/asm-pledeaza-pentru-reforme-rationale-in-educatie-si-cercetare-23304.htm> (accesat la 23.03.2015).

17. Codul educației al Republicii Moldova nr. 152 din 17.07.2014. În: Monitorul Oficial, nr. 319-324/634 din 24.10.2014, art. 76.

18. Hotărârea Guvernului cu privire la aprobarea Regulamentului, structurii și efectivului-limită ale aparatului central al Ministerului Educației nr. 653 din 06.11.2009. În: Monitorul Oficial, nr. 162/721 din 10.11.2009, pct. 6.

19. Acord de asociere între Republica Moldova, pe de o parte, și Uniunea Europeană și Comunitatea Europeană a Energiei Atomice și statele membre ale acestora, pe de altă parte din 27.06.2014. În: Monitorul Oficial, nr. 185-199/442 din 18.07.2014, art. 127-129.

20. Hotărârea Guvernului nr. 1007 din 10.12.2014 pentru aprobarea Regulamentului privind organizarea studiilor superioare de doctorat, ciclul III. În: Monitorul Oficial, nr. 386-396/1101 din 26.12.2014.

21. Hotărârea Guvernului nr. 173 din 18 februarie 2008. În: Monitorul Oficial al Republicii Moldova, nr. 42-44, 2008, art. 252.



Vasile Nașcu. *Mihai Eminescu și Veronica Micle*, 1989, u/p, 180 × 150 cm